

Nationalekonomins utveckling från vetenskap till utopi

Av Daniel Ankarloo

Daniel Ankarloo är fil dr i ekonomisk historia och lektor i socialt arbete med inriktning socialpolitik vid Malmö Högskola. Han har skrivit böckerna *Kris i välfärdsfrågan* (2005) och *Marknadsmyter: en kritisk granskning av nyliberala påståenden* (2008). Denna artikel är en för Svensk linje förkortad och omredigerad version av en längre uppsats med den preliminära titeln "Hur nationalekonomen är skapt: en insider-outsider-teori om nationalekonomin", planerad för en antologi, *Goda sanningar* (Carlbom, A. & Johnsdotter, S. (red.)), under utgivning hösten 2009-våren 2010.

I sin berömda *An Essay on the Nature and Significance of Economics* från 1932 fastslår Lionel Robbins att "nationalekonomi är vetenskapen som studerar mänskligt beteende som relationen mellan mål och knappa resurser som har alternativa användningar". Han fortsätter: "Nationalekonomernas ansträngningar de senaste hundrafemtio åren har resulterat i etablerandet av en grupp av generaliseringar vars innehållsmässiga riktighet och vikt endast kan ifrågasättas av den okunnige eller den perverse".

I introduktionen till nationalekonomins "mikroteori" fastslås vid Lunds universitet att "all ekonomisk teori handlar om knapphet ... Individerna måste välja mellan olika alternativ; ett val som innebär en ekonomisk uppoffring. Mikroteorin handlar om detta val".

Här har vi två tydliga exempel på det jag menar är huvudproblemet med den moderna nationalekonomin. Å ena sidan reduceras det som skulle kunna vara en pluralistisk och kritisk vetenskap om den

ekonomiska produktionen av våra liv till en dogm av neoklassisk ortodoxi. Detta för med sig den ironiska konsekvensen att den vetenskap som sägs handla om valalternativ blir en monistisk disciplin utan just valalternativ. Å andra sidan antyds inställningen hos nationalekonomen gentemot andra samhällsvetenskaper och kritiker av den neoklassiska ortodoxin ("den okunnige eller den perverse").

Grunderna för nationalekonomernas förhållningssätt är åtskilliga och kan inte utredas här. Men de sedvanliga vetenskapliga kriterierna för en teoris meriter, nämligen hur väl den förklarar verkligheten, är inte en av grunderna för nationalekonomins status. Ty, om man är av övertygelsen att det är vetenskapernas grundförutsättning att först utgå från världen så som den är – och sedan så gott det går försöka förklara varför den är så, då är den moderna nationalekonomin ingen vetenskaplig praktik. Den är unik i att göra precis tvärtom. Nationalekonomen definierar först världen som man tycker den borde vara, men inte är (med ord som "perfekt", och "optimal") – och försöker sedan så gott det går att förklara varför den inte är så (med ord som "snedvriden" och "imperfekt").

Nationalekonomin är unik i hur man definierar sitt studieobjekt, då man utgår från att "marknaden fungerar". Marknaden är inte ett objekt vars konsekvenser och attribut är under undersökning. Nej, tvärtom, *marknaden definieras på förhand* utifrån sina påstådda "optimala" konsekvenser och attribut.

Den marknad nationalekonomen refererar till är således en ohistoriskt given "spontan ordning", så till den grad att "i

Nationalekonomin är unik i hur man definierar sitt studieobjekt, då man utgår från att "marknaden fungerar".

begynnelsen var marknader”, som Oliver Williamson har uttryckt det. För nationalekonomen är marknaden ingen produkt av historien utan av ”obefläckad avlelse och jungfrufödelse”, i William Duggers kritiska formulering. Marknaden fungerar också *per definition*. I Israel Kirzners sammanfattning: ”Marknader fungerar verkligen. De fungerar så uppenbart väl att vår vetenskapliga nyfikenhet kittlas till att försöka förstå detta ... fenomen av dess framgång”. Marknaden är också *per definition* ”frivillig”. I Douglass Norths ord: ”Det torde vara uppenbart att ... varje form av frivilligt kontraktbaserat utbyte innefattar en marknad.” Eller i Murray Rothbards: ”Den fria marknaden är namnet på den samling av alla frivilliga utbyten som tar plats i världen”.

Även kapitalismen, när den ska försvaras, definieras helt efter påstådda attribut. Således erkänner Johan Norberg att hans försvar för världskapitalismen gäller ”inte ett verkligt existerande system [utan] mer en möjlig framtid”. Samtidigt som han definierar en ”kapitalist” med ”inte heller kapitalister som springer i politikernas korridorer för att få ... privilegier är med denna definition kapitalistiska”. Man behöver bara byta ut ordet ”kapitalist” med till exempel ”svensk” för att se det lustiga i sammanhanget.

Till slut: marknaden, lämnad åt sig själv, uppnår ”jämvikt” eller i alla fall konvergens mot jämvikt; ett tillstånd där alla konsumenter och producenter kan uppfylla sina planer.

Själva definitionen av studieobjektet ”marknaden” omöjliggör ett antal frågeställningar. Om marknaden enligt teorin är historiens urtillstånd, omöjliggörs frågan ”varifrån kommer marknaden?” Om marknaden *per definition* fungerar, utesluts varje analys av marknader, som leder till slutsatsen att de inte fungerar. Om marknaden *definieras* som frivillig, blir det omöjligt att undersöka marknader och där hitta ofrivilliga utbyten. Om marknaden *per definition* leder till jämvikt, *måste* fenomenen av ”ojämvikt” som vardagen med tydlighet uppvisar definieras utanför marknaden – som konsekvensen av *något annat*. (Samtidigt som de kapitalister som idag springer i

maktens korridorer för privilegier, upphör att vara kapitalistiska.) Marknaden är *per definition* en möjlighet och ”lösning”, aldrig ett problem. Således fastslås i lärandemålen i mikroteori, på nationalekonomiska institutionen i Lund (med de talande glidningarna i min kursiv):

”Studenten ska kunna:

- förstå och redogöra för de underliggande principerna som styr individens *optimala* konsumtionsbeslut,
- förstå och redogöra för de grundläggande principerna som styr individens *optimala* konsumtionsbeslut under osäkerhet,
- förstå och redogöra för de underliggande principerna som styr företagets *optimala* produktionsbeslut på lång och kort sikt,
- förstå och redogöra för de underliggande principerna bakom en *allmän jämvikt* i en bytesekonomi,
- förstå monoopolets *grundläggande problem* vad gäller prissättning och *prisdiskriminering*,...”

Det är själva definitionen av marknaden som ”optimal” och ”jämvikt” som framtvingar nationalekonomens övriga begreppsapparat. Utifrån dessa definitioner kan förändring och problem bara förstås i ”exogena chocker”. Nationalekonomen måste förklara verkliga fenomen som arbetslöshet, kriser och ökad inkomst- ojämlighet som ”snedvridningar”. Teorin är definierad perfektion och verkligheten ett ”hinder”. Så skriver Klas Eklund i sin lärobok *Vår ekonomi*:

”Verkligheten ser emellertid inte sådan ut. Den moderna samhällsekonomiska analysen handlar därför mycket om vilka hinder som ligger i vägen för människor och företag att följa de grundläggande beslutsregler [som marknadsmodellen bygger på].”

När nationalekonomen hävdar att den verkliga världen utgör hinder för det som jämviktsteorin förutskickar betar han sig som om biologerna först skulle definiera människor som odödliga och sedan komma med påståendet: ”Verkligheten

Om marknaden enligt teorin är historiens urtillstånd, omöjliggörs frågan ”varifrån kommer marknaden?”

ser emellertid inte sådan ut. Den moderna biologiska analysen handlar därför mycket om vilka hinder som ligger i vägen för människor att uppnå odödlighet.” En biolog som inte kan härleda sin teori om döden direkt ur sin teori om livet skulle vi avfärda som charlatan. Men icke nationalekonomen. Få kritiska ekonomer har beskrivit detta fenomen så väl som Alan Freeman. Han är värd att citera i viss längd:

“Problemet [med jämviktsekonomin] är hur den begriper förändring. Problemet är inte tekniskt utan ontologiskt ... grundläggande. Jämviktsparadigmet är fel – och ohjälpligt så – eftersom det *per definition* förutsätter att marknaden fungerar, på samma sätt som Ptolemaios astronomi placerar jorden som universums medelpunkt. Det är därför inget ‘första närmande’, en ‘förenkling’, eller en ‘abstraktion’ ... det är en återvändsgränd. Dess begrepp är värdelösa ... För att illustrera poängen, kan jag ge en enkel analogi: jämviktsteorin skulle vara tvungen att begripa ett vattenfall som en ‘imperfekt’ sjö – eftersom vatten i jämviktstillstånd ligger plant. Vattenfall är, emellertid, fenomen i rörelse, något som existerar endast i frånvaro av jämvikt. Det är omöjligt att förklara ett vattenfall som en specifik form för sjö, därför att en sjö, i verkligheten, är en specifikt stilla form för vattenfall. Som verklighetsbeskrivning bör vi börja med det mest generella antagandet – rörelse – och diskutera stilla-

stående som ett specifikt undantag till det. Men det är precis vad jämviktsteorin avvisar. Den startar från det specifika undantaget – stillastående – och ser rörelse som en avvikelse från det. Den tvingas således bortse från verkligheten i teorin och, till syvende och sist, påstå att vattenfallet faller, därför att någon har böjt det. Den kan inte härleda upphävandet av marknaden från teorin om marknaden; kriser och ... ojämlikheter skylls alltid på undantag eller utifrån kommande störningar: misslyckad regeringspolitik..., monopol, oljechocker, fackföreningarna, historiska avvikelser, nationellt kulturarv, psykologi ...“

Sedan åtminstone Karl Marx dagar har heterodoxa ekonomiska traditioner utarbetat kritik av nationalekonomin. Studiet av denna kritik är kliniskt bortopererat från nationalekonomiska institutioner i Sverige idag. Här nöjer jag mig med att påpeka ett antal kritikpunkter.

För det första kan jämviktsekonomen bara fastslå förutsättningarna för när ekonomin verkligen är i jämvikt. Men givet att denna jämvikt är ett statistiskt tillstånd, kan verklig rörelse i tid och rum bara beskrivas som något som ligger *utanför* den ekonomiska vetenskapens räckvidd. I jämvikt är stabila priser det konstanta, *i verkligheten är prisrörelser marknadskapitalismens ständiga uttryck*. Men dessa prisrörelser kan inte förklaras av jämviktsekonomen. Nationalekonomen brukar försvara sina jämviktsantaganden med idén att teorin endast är en ”modell”, ”en sorts förenklade beskrivningar av verkligheten ...”, en rad förenklade antaganden för att göra modellerna så klara och entydiga som möjligt”. ”Den som vill sätta sig in i samhällsekonomin måste lära sig ett visst ’teoretiskt’ och abstrakt tänkande”, som Eklund säger.

Men nationalekonomernas modeller är inga abstraktioner i vetenskaplig mening. Att abstrahera verkligheten är i grunden att bortse från vissa fenomen i verkligheten för att lyfta fram andra mer relevanta fenomen i samma verklighet. Att säga att Carl Bildt är ”hallänning, svensk och europé” är en förenkling och abstrak-

Att abstrahera verkligheten är i grunden att bortse från vissa fenomen i verkligheten för att lyfta fram andra mer relevanta fenomen i samma verklighet.

tion. (Man bortser ifrån att han också är moderat, ljushårig och glasögonprydd.) Men att säga att Carl Bildt är "skåning, kines och australiensare" är ingen förenkling utan bara falskt. Nationalekonomens "förenklingar" är inte förenklingar, utan rena falskriker om förutsättningarna för mänskligt beteende på marknaden. Så erkänner North: "Även om jag känner väldigt få nationalekonomer som verkligen tror att nationalekonomins grundantaganden på ett riktigt sätt avspeglar mänskligt beteende, så tror de (oftast) att sådana antaganden är användbara för att konstruera modeller för marknadsbeteende."

En giltig abstraktion är dessutom en som inte motsägs vid varje ytterligare konkretisering. Att först "abstrahera från" mänskligt beteende och säga att det är "fullständigt rationellt", och sedan vid varje konkretisering säga att det inte längre är fullständigt rationellt, är inget giltigt abstraherande och konkretiserande, utan en exercis i självmotsägelser. Vi ska inte missta det ena för det andra.

Det är *för det andra* mycket som ekonomen måste offra av verklighetsförankring för att uppnå sin jämvikt, då alla reella ekonomiska relationer i kapitalismen blir "irrelevanta" eller icke-existerande. Detta faktum har påtalats av den del av ortodoxin som kallas nyinstitutionalism. Så konstaterar Eric Furubotn och Richard Richter om jämviktsteorin: "I en sådan 'friktionsfri' värld blir grundläggande institutioner som till exempel pengar, företag, offentliga regleringar och så vidare *irrelevanta*." Brian Loasby fyller i: "vid fullständig kunskap är teorin om företaget mycket enkel: det finns inga företag". Detta får den lustiga konsekvensen att grundläggande fakta i kapitalismen som pengar och företag endast kan förklaras som *undantag* från jämvikt, som "en bekvämlighet", eller som en konsekvens av *avsaknaden* av fullständig information och "transaktionskostnader". Nationalekonomen beskriver alla andra ekonomiska system än marknadskapitalismen som "avsaknaden" av marknadskapitalism. North beskriver livegenskapen, inte som ett system som är närvarande, utan som "ge-

nerell avsaknad av en marknadsekonomi" och alla mänskliga beteenden som inte är mikroekonomiskt rationella ses som "avsaknad" av den information och kunskap som krävs för denna "rationalitet". Nationalekonomin är inte bara ohistorisk utan kontrahistorisk. Marknadskapitalismen ses inte som resultatet av ekonomiska ordningar från det förflutna. Tidigare system ses endast som den ofullkomliga avsaknaden av nuet.

Det för med sig, *för det tredje*, att ju mer nationalekonomen närmar sig en förklaring av den verkliga marknadskapitalismen, desto mer överger man samtidigt de antaganden som behövs för jämvikt. Jämvikt uppnås vid "fullständig rationalitet" och "fullständig information", företag förklaras vid ofullständig rationalitet ("betingad rationalitet") och bristfällig information. Jämvikt förklaras i ett läge då prismekanismen fungerar "friktionsfritt", företag, pengar och kapitalismens "institutioner" förklaras med "friktioner", med "kostnaden att utnyttja prismekanismen". I jämviktsteorin står således verkligheten och teorin i omvänt förhållande till varandra.

För det fjärde kan konstateras att ekonomens "marknad" inte alls är en kapitalistisk marknad, utan det vi kan kalla en "neoklassisk" marknad för "enkla utbyten". I den neoklassiska marknaden möts efterfrågan och utbud *direkt* med varandra, då ting byts mot ting, och pengar introduceras i efterhand som en "bekvämlighet" för att underlätta utbytet. Men denna "marknad" har inget att göra med den kapitalistiska marknaden. Vi låter tidigare nämnde Freeman förklara:

"[Jämviktspriserna] härleds från en illbillad ekonomisk aktivitet: byteshandeln ... I verkligheten byts varor mot pengar, en särskild vara. De kan i allmänhet inte bytas mot varandra med mindre än att kapitalismen upphävs... Verkliga pengar är alltså inte bara en mättenhet, utan ett sätt för människor att förhålla sig till varandra, i själva verket det enda sätt på vilket människor förhåller sig till varandra under kapitalismen. De är ingen bekvämlighet, utan en nödvändighet ...

Men denna "marknad" har inget att göra med den kapitalistiska marknaden.

Härav följer ... att köp och försäljning med nödvändighet är skilda handlingar. Det finns alltså ingen garanti att samhällets aggregerade utbud kommer att motsvara den aggregerade efterfrågan ... Vid det monetära utbytet, till skillnad från bytshandeln, finns det tre parter, inte två. Om jag har godis och behöver kakor, så säljer jag till en godisälskare, som inte är densamma som kakförsäljaren. Sedan köper jag kakorna. Vad kakan beträffar så köptes den när den såldes. Vad mig anbelangar så säljer jag först och köper sedan ... Varan [i jämviktsteorin] är inte längre något som köps av en människa, utan ett ting som köps av andra ting. [Vi] studerar människan, den neoklassiska teorin tar kakan. “

Nationalekonomens teori är således en rent *asocial* bild av verkligheten, där relationer mellan människor reduceras till relationer mellan ting. Människans roll i jämviktmodellen är på sin höjd att ”värdera” tingen, eller i övrigt bara utgöra en bristfällig ”imperfektion” av ”felaktiga trossystem” och psykologi, som förstör jämvikt. I nationalekonomens teori om marknaden är till och med människan ”exogen”. Den andra sidan myntet av nationalekonomens tekniska beskrivning av ekonomin, är att man obönhörligen hamnar i subjektivism: en varas pris är lika med det individen (på marginalen) är ”villig att betala för den”. Subjektivismen, som grund för att förklara prisbildningen på marknaden, är dock cirkulär.

Vem har någonsin stött på en ”naturlig arbetslöshetsnivå” eller ett ”jämviktspris”?

Guglielmo Carchedi förklarar:

“Eftersom man antar det man vill förklara (jämviktspriset), är den neoklassiska partiella jämviktsteorin cirkulär och således oanvändbar som teori för prisbildning. Så fort man försöker analysera jämviktsprispbildningen, hamnar man i cirkelresonemang. Detta pris är, som alla andra priser, selekterat ur ett givet antal priser. Neoklassisk teori har på sin höjd en teori om prisselektion, inte en teori om prisbildning.”

Det ligger nära till hands att värdera nationalekonomin i negativa banor – som en utopi (trots att den säger sig vara en ”positiv” vetenskap). Den kan bara fastslå ett ouppnåeligt ideal och jämföra den ”imperfekta” verklighetens marknader, samhällen och ekonomier med detta ideal och därur endast dra negativa slutsatser om ”snedvridningar”. Verkligheten jämförs med ett icke-existerande ideal som ger upphov till quasiförklaringar och falska motsättningar. Således sägs kriser vara konsekvensen inte av marknaden utan av ”staten, politiker” och ”regleringar”, precis som om det någonsin kan finnas kapitalistiska marknader utan en kapitalistisk stat och regleringar. Spetsfundigheter som ”marknader gör inte fel – det är människor som väljer fel” kan framföras, som om det kunde finnas marknader utan människor.

Nationalekonomin innefattar således, *för det femte*, en begreppsapparat utan referent. Vem har någonsin stött på en ”naturlig arbetslöshetsnivå” eller ett ”jämviktspris”? Vem har någonsin kunnat växla till sig ”köpkraftskorrigerade dollar” eller fått ”perfekt information” för ”optimala beslut”? Begreppen om ”snedvridning” och ”imperfektion” är endast spegelbilsargument av dessa begrepp utan referent.

Givet att den *ekonomiska* förklaringen till marknadskapitalismen definierar den som optimal, blir nationalekonomen tvungen att ge icke-ekonomiska förklaringar till den nödvändiga avvikelsen från marknadens optimum, i områden där ekonomens expertis torde vara synnerligen begränsad: i psykologi, kultur, politik, ideologi, ja, till och med religion.

Man skulle kunna tro att de ortodoxa nationalekonomernas allt annat än imponerande facit i att förklara och förutse de avgörande ekonomiska skeenden av ökad ojämlikhet, kriser och så vidare som kännetecknar den moderna kapitalismen, torde frammana en omprövande och blygsam attityd hos skräet. Men det motsatta är fallet.

Under inskolningen i ett monistiskt paradigm, med en specifikt naiv ”verktygslåda” av vetenskapsteoretiska tros-satser av logisk positivism i förklädnad av Karl Poppers vetenskapsmetod, vidgas nationalekonomens vyer i möjligheten att använda denna ”verktygslåda” på andra samhällsvetenskaper och i humaniora. Således kan man med de ekonomiska verktygen förklara allt från brottslighet, diskriminering och barnafödande genom Gary Beckers ”economic view of man” till demokratins och byråkratiernas funktionssätt genom Public Choice. Man kan skriva uppsatser som heter ”A neo-classical theory of the state” och förklara individers ”val” av ideologisk uppfattning som ”kostnaden för att uttrycka sin uppfattning” tillsammans med North. Man kan förklara religion i tidiga civilisationer med transaktionskostnadsanalys med Morris Slivers *Economic Structures of Antiquity* under kapitelrubriker som ”The Contribution of Gods to Economic Growth”.

Dessa tendenser till ”begreppsimperialism” från nationalekonomin in i de andra samhällsvetenskaperna har nyligen kartlagts av Ben Fine och Dimitris Milonakis

i boken *From Economics Imperialism to Freakonomics: The Shifting Boundaries between Economics and Other Social Sciences*. Detta beteende är i grunden orsakat av att nationalekonomins jämviktsmodell å ena sidan blir allt mer oanvändbar för att förklara verkliga fenomen i kapitalismen, förklaringar som istället hämtas i antropologens, psykologens, juristens, statsvetarens, ja, till och med hjärnforskarens domäner. Detta riskerar att diskvalificera nationalekonomen från förklaring. Således vänder man, å andra sidan, på steken och försöker förse oss med ”ekonomiska” förklaringar till antropologens, psykologens, juristens, statsvetarens och hjärnforskarens områden.

I praktiska termer upprätthålls denna självsäkerhet hos nationalekonomen, genom att studium i ämnets egen brokiga idéhistoria, alla metoddiskussioner och all uppdatering av vetenskapsteoretiska debatter, helt enkelt hoppas över. Man misstänker nästan att nationalekonomer idag tror att Poppers vetenskapsfilosofi är det sista skriket värt att begrunda inom vetenskapsteorin, och det verkar närmast vara ett yrkeskrav att inte studera heterodoxa ekonomiska klassiker som Marx, Thorstein Veblen, Marshall Sahlins, Karl Polanyi, Pierro Straffa, heller ingen John Meynard Keynes eller Joseph Schumpeter i original, eller ens de egna neoklassiska ursprungsverken som Alfred Marshalls *Principles*. Det är lättare att upprätthålla självsäkerheten att det neoklassiska paradigmet dominerar på bas av sina ovedersägliga vetenskapliga

Man misstänker nästan att nationalekonomer idag tror att Poppers vetenskapsfilosofi är det sista skriket värt att begrunda inom vetenskapsteorin

National-ekonomins dogmatiska monism upprätthålls i det institutionaliserade uteslutandet av alternativ genom tystnad.

meriter och inget annat, om man inte läst en rad av klassisk politisk ekonomi från Adam Smith, David Ricardo, Hume, Thomas Malthus och John Stuart Mill, eller kritiken av den från Marx; om man inte känner till "metodstriderna" eller "Cambridgekontroversen" och om man inte tar på allvar den seriösa, men satiriskt utformade, kritik som Veblen står för. Nationalekonomin är, verkar det, det enda samhällsvetenskap där icke-kännedom om ämnets egen historia och metodologiska strider är regel snarare än undantag, som Geoffrey Hodgson påtalat i sin bok *How Economists Forgot History*.

Nationalekonomins dogmatiska monism upprätthålls i det institutionaliserade uteslutandet av alternativ genom tystnad. Den mest skrikande tystnaden, relativt alla andra samhällsvetenskaper och humaniora, gäller Marx. Och även om uteslutandet av Marx är det mest skrikande, och det som engagerar just mig mest, är det bara ett av en mängd uteslutanden av alternativ till den rådande ortodoxin. Den amerikanska institutionalismen med Veblen och John Commons som pionjärer, postkeynesianismen, Schumpeter och den evolutionära ekonomiska teorin, feministisk ekonomi, ja, till och med österrikare som Ludwig von Mises och Friedrich von Hayek blir styvmoderligt behandlade. Lika stor är tystnaden där. Majoriteten av ny- och vidareutbildade nationalekonomer möter således inte

några kritiska alternativ inom ämnet. Det innebär att en institutionaliserad tystnad om alternativ i sig reproducerar motivet för alternativens uteslutning. Det är som att ställa frågan "varför är det så tyst om kritiska alternativ till neoklassisk ekonomi inom ekonomkåren?" Och få svaret: "därför att ingen ekonom längre talar om dem".

Nationalekonomerna upprätthåller även sitt misstänkliggörande av heterodoxin, så vitt man ens erkänner dess existens, genom att avfärda den som "icke-teoretisk". All annan ekonomisk teori läses inte på sina egna villkor, utan som ofullkomliga försök att vara just neoklassisk teori. Denna form för kooptering är genomgående. Sålunda oskadliggör nationalekonomin Marx kritik av den politiska ekonomin genom att förvandla den till en förment logiskt inkonsekvent "jämviktmarxism". Marx påstådda inkonsekvenser, som Andrew Kliman i sin studie *Reclaiming Marx's Capital* visar, är inplanterade av nationalekonomerna själva och finns inte i Marx egna skrifter, om man läser dem på Marx egna villkor, inte som om han vore en (ofullkomlig) jämviktsekonom. Den kritiska postkeynesianismen avvärpnas likartat i det selektiva upptagandet av Keynes under det som har kallats "den stora neoklassiska syntesen" och i IS-LM-diagram. Den radikalt kritiska institutionalismen hos Veblen och Commons uppslukas i "nyin-

Svensk Tidskrift

GRUNDAD 1911.

NÄTTIDNING FÖR POLITIK,
EKONOMI OCH KULTUR.

WWW.SVENSKTIDSKRIFT.SE

stitutionalism” som blir en integrerad del av ortodoxin.

Lösningen på nationalekonomins problem i dag, gällande det alltmer institutionaliserade avskiljandet av ämnet både från verkligheten och vetenskaplig praktik, kan, menar jag, bara sökas i ett omprövande studium av ämnets egen doktrinhistoria och den kritiska prövningen av ortodoxin genom ett grundläggande studium av alternativ. Men utvecklingen går åt motsatt håll, i en forcerad variant av själva problemet. Nationalekonomen ersätter historisk-kritiska studier av alternativa definitioner och begrepp om nationalekonomi med en monistisk och ”imperialistisk” forcering av sin egen neoklassiska ”verktygslåda” på alla andra ekonomiska tänkare och alla andra samhällsvetenskapliga discipliner.

Men detta är ingen nödvändighet. Det är nämligen min bestämda övertygelse att nationalekonomi, precis som alla andra samhällsvetenskaper, potentiellt är en vetenskap. Inte ens den neoklassiska teorin, som jag är så kritisk till, är jag villig att avfärda som ovetenskaplig. Den har som alla andra perspektiv sin plats i ett vetenskapligt studium av nationalekonomin. Nej, problemet uppstår i att nationalekonomerna, med upphöjandet av denna enda teori till själva ämnet, har ersatt vetenskap med en monistisk dogm.

Det är heller ingen utopi att nationalekonomin kan vara och är en öppen,

pluralistisk vetenskap. Man finner det dock inte i Sverige. Men man finner det till exempel på nationalekonomiinstitutioner som den vid University of Missouri i Kansas City USA, där undervisning och forskning från en mängd ledande heterodoxa ekonomer står som garant för ett pluralistiskt studium både av heterodoxi och neoklassisk ortodoxi. Man finner det också vid University of Utah i Salt Lake City USA (lustigt nog mitt i mormonfästet) där man kan läsa nedanstående ämnesbeskrivning i nationalekonomi. Den är så vetenskaplig och väsensskild den svenska nationalekonomin, att jag avslutar med den på originalspråket:

“The Department of Economics is committed to a pluralistic approach to economics as a social science. Its research and teaching activities incorporate investigations of the evolution of economic thought, comparison and critical analysis of a variety of theoretical approaches, and the generation of applied, policy-relevant research that is informed by this broader inquiry. The graduate program is unusual in its incorporation of courses on Political Economy, which expose students to a wider variety of approaches than they would encounter in most economics departments. Similarly, all of our undergraduate students take at least one course in either economic history or the history of economic thought.”

Inte ens den neoklassiska teorin, som jag är så kritisk till, är jag villig att avfärda som ovetenskaplig.